

Antoon Splinter, wethouder Ruimte en Financiën van gemeente Bergen (L)

'We zijn continu verwickeld in een politiek spel met een soort koehandel: hier een millimeter eraf, daar eentje erbij'

'Soms lijkt het of vanuit het perspectief van Rijkswaterstaat de juiste natuur geen natuur is. Daarom zijn we verwickeld in een precair spel tussen overheden. De gemeente wil veel Maasheggen terugbrengen die door ruilverkaveling en agrarisch gebruik zijn verdwenen. Samen met de gemeente Gennep en de gemeente Mook en Middelaar hebben we een budget voor 75 kilometer Maasheggenherstel. In het vergunningentraject lopen we aan tegen de vegetatielegger van Rijkswaterstaat. Zelfs Maasheggen die relatief kort geleden zijn verdwenen, mogen niet zomaar terugkomen. Rijkswaterstaat heeft ons plan tegen het licht gehouden en doorgerekend. Een aantal dwarsheggen die de doorstroming het meest belemmeren, schrijven we af. Daarvoor in de plaats komen langsheggen. Voor het hele gebied levert dit 1 millimeter opstuwung op; dit is wat we vergunningsvrij kunnen doen. Een zorg is dat op 1 januari de aangepaste beleidslijn grote rivieren in werking treedt. Die maakt elke aanpassing onmogelijk, tenzij je in staat bent om elders waterstands daling te realiseren. Zo ben je continu verwickeld in een politiek spel met een soort koehandel: hier een millimeter eraf, daar eentje erbij. En als Rijkswaterstaat op ons grondgebied aan de slag wil met de Kaderrichtlijn Water, biedt dat kansen voor Maasheggenherstel. Langzaam maar zeker boeken we beetjes vooruitgang. Het project Groene Rivier Well is voor ons van groot belang. Naast rivierverruiming voor hoogwaterveiligheid komt er ruimte voor verruwing: een broekbosje hier, een houtwallepje daar. Die zullen voornamelijk door gericht beheer ontstaan. Door te knippen en te plakken en maatwerk op de vierkante millimeter kunnen we toch wat bereiken. Komend plantseizoen komt er toch maar mooi 20 kilometer aan Maasheggen bij.'

'Kies altijd de juiste natuur voor de waterveiligheid'

De vegetatielegger is voor Rijkswaterstaat een cruciaal instrument in het uiterwaardenbeheer. Hij geeft aan in welke mate en welke soorten begroeiing in een gebied mogen staan om een veilige doorstroming van de Nederlandse rivieren te garanderen. Maar hoe pakt de vegetatielegger uit voor de natuur en natuurontwikkeling?

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

Jan van Mierlo, boswachter Ecologie bij Natuurmonumenten, Noordoost-Brabant & Rijk van Nijmegen

'Het zou ook zo maar noodzakelijk kunnen zijn om ruwheid in te zetten om bij toekomstige hoogwaterpieken juist schade te voorkomen'

'De uiterwaarden van onze rivieren zijn bij vlagen zeer dynamische biotopen. Klimaatverandering zal deze dynamiek verder versterken. Om daar stilstand van te verwachten (zoals de vegetatielegger beoogt) is haast ondoenlijk en zet natuurlijke ontwikkeling op slot. Ondanks dat de vegetatielegger in de praktijk ruimte geeft voor enige vegetatieve ruis, is het modelmatig op de millimeter nauwkeurig bepalen van wat waar mag komen op termijn geen houdbare situatie. Datzelfde geldt ook voor de steeds hogere dijken die natuurontwikkeling en ruimte voor de rivier op veel plekken met stringente beleidsregels onmogelijk maken. Zowel in het beheer als in de inrichting zal er meer ruimte moeten komen voor de rivier zelf, als zijn eigen natuurlijke vormgever. We zullen weer meer met de rivieren moeten gaan leven in plaats van ze proberen op te sluiten. Daar horen ruwere biotopen als bos en moeras onlosmakelijk bij. Zeker in de delen verder van de rivier af die volstromen en niet hard doorstromen. Het zou echter ook zo maar noodzakelijk kunnen zijn om ruwheid in te zetten om bij toekomstige hoogwaterpieken juist schade te voorkomen. Die noodzaak zagen we bijvoorbeeld al in de Limburgse beekdalen. Daarmee lijkt de 'juiste' natuur voor waterveiligheid niet in één hokje te vangen en zal echte waterveiligheid zich verder dan de huidige dijken in onze delta uitstrekken.'

Bart Beekers, ecooloog bij ARK Rewilding Nederland

'Met Ruimte voor Levende Rivieren laten we zien dat waterveiligheid samengaat met meer ruimte voor natuurlijke processen en spontaan herstel van riviernatuur'

'35 jaar natuurontwikkeling heeft ons veel geleerd. In samenwerking met delfstofwinners, natuurbeheerders en overheden kreeg de natuur op veel plaatsen langs de rivieren meer ruimte. Pionierhabitats kwamen op grote schaal terug, met als resultaat spontane vestiging van een ongelooflijke lijst aan planten en dieren. Soms een handje geholpen door moederbomen aan te planten of nevengeulen te herstellen, maar de verdere invulling is overgelaten aan de natuur. Ruimte voor de Rivier is daar een prachtig voorbeeld van. In 2022 onderzocht de Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort hoeveel soorten er in de Gelderse Poort voorkomen. Meer dan 3000 soorten (planten, dieren, schimmels) van de 6200+ gevonden soorten leven in de Gelderse Poort. Een gebied dat door de grootte veel ruimte heeft voor natuurlijke processen. Voorheen monotone graslanden en maisvelden veranderden in pareltjes van biodiversiteit. Natuurherstel kan als we daarvoor ruimte geven. De vegetatielegger – die minutieus bepaalt wat er waar mag groeien – is bedoeld om de opstuwingsrisico's bij hoog water te beperken. Maar het handhaven ervan is vaak tegenstrijdig met wat de natuur wil. Rooien en zagen vernielt bos dat spontaan opkwam. Een ontwikkeling op de goede weg zijn de mengklassen waar met 70/30 ruimte is voor 30% bos dat mag voorkomen in een mozaïekpatroon. Dat is een stapje op weg naar meer natuurrijkheid en beperkt tegelijkertijd de hoogwaterisico's. Met Ruimte voor Levende Rivieren laten we zien dat waterveiligheid samengaat met meer ruimte voor natuurlijke processen en spontaan herstel van riviernatuur. Dit laatste is van levensbelang; er ontstaat natuur die met ontwikkelingen meebeweegt, die kan reageren op bijvoorbeeld klimaatverandering. Dit levert een landschap op dat we waren kwijtgeraakt en ruimte voor natuurbeleving.'

Rienk-Jan Bijlsma, vegetatie- en landschapsecoloog bij Wageningen University

'Helemaal eens met de stelling, zolang in het rivierengebied de natuur zelf in het stembokje staat'

'Kies altijd de juiste natuur voor de waterveiligheid.' Voor mij is dat een wat onverwachte aansporing. Welke keuzes zijn er zoal? Waar vind ik een overzicht van juiste natuur? Ben ik überhaupt kiesgerechtigd? In het buitendijkse rivierengebied is het actuele maximale areaal 'ruwe vegetatie' (struweel, bos) vastgelegd in de zogenaamde vegetatielegger van Rijkswaterstaat. Inderdaad vanwege waterveiligheid. Er is een 'Afwegingskader oobossen in het winterbed van grote rivieren' beschikbaar om buiten de stroombaan aan de hand van de vegetatielegger ruwe natuur te plannen met oppervlaktes kleiner dan 500 m2 en in mengklassen met 'gladde vegetatie'. Veel groter is het keuzemenu niet. Verplichtingen uit de Habitatrichtlijn voor het vergroten van oppervlakten habitattypen vormen veelal het overzicht van juiste natuur, vastgelegd in zogenaamde 'profielen'. Een prima startpunt, maar juist in het dynamische rivierengebied heeft de natuur soms moeite om zich aan deze profielen te houden. De kandidatenlijst voor juiste natuur blijkt hier langer dan gedacht. Zo zijn de geografische en plantensociologische referenties voor hardhoutoobos achterhaald. Zij doen geen recht aan de verrassende en hoopgevende ontwikkelingen in onder andere de Gelderse Poort en langs de Grensmaas en Terrassenmaas, met een grotere rol voor berk, eik en zelfs grove den. De OBN-brochure 'Oobossen – Van Ooievaar tot Stroomlijn en verder' geeft een actueel overzicht van bosbeelden en ontwikkelingen. Ook de flora van stroomdalgraslanden trekt haar eigen plan. Vanuit de intentie van de Habitatrichtlijn gezien, zijn dit gunstige ontwikkelingen. Kortom: helemaal eens met de stelling, zolang in het rivierengebied de natuur zelf in het stembokje staat.'